

ekonomik kriz ve sınıf mücadelesi: ne yapmamalı?

TAHİR OZAN

Küresel kapitalizmin, 1929 büyük buhranından sonra yaşadığı en büyük kriz olan 2008 krizi dolu dizgin yoluna devam etmektedir. Liberal ve neoliberal iktisatçıların krizden ha çıktık ha çıkıyoruz gibi manüplasyonlarına rağmen ABD'de KOBİ'lere destek sağlayan orta büyük ölçekteki bankanın batmasıyla krizin bitmediği aksine derinleşme eğilimlerini kendi içinde hala barındırdığına dair alametler fazlaşmıştır. Yeni bir ekonomik kriz dalgasının daha dünyayı saracağı yönünde sıcak gelişmeler yaşanıyor.

Ekonomik kriz sürecinde tüm iktisatçıların değerlendirmeleri ve ölçümleri Amerikan ekonomisi üzerinde yoğunlaşmış olsa da krizin bütün küresel ekonomileri benzer şekilde etkiliyor olması krizin yapısal bir yanının da olduğunu gözler önüne sermeye başlamıştır. Son yapılan İMF ve Dünya Bankası İstanbul toplantısında utangaç bir biçimde de olsa yapılan tespitler ve itiraflar krizin yapısal bir nitelik taşıdığını tüm çıplaklığıyla ortaya koymuştur.

Burjuvazi, kapitalizmin sürdürülebilirliği üzerinden tartışmaya devam ederken, yapılan tartışmaların diğer ekseninin, "Marx haklıdır" konseptinden "başka bir dünya mümkün müdür" konseptine doğru evrildiğini görmekteyiz. Bu çerçevede kapitalist sistemi eleştiren ancak sosyalizme henüz evrilmemiş tartışmaların yerini önümüzdeki süreçte gözlerin işçi sınıfına ve diğer ezilen sınıflara doğru döneceğini buradan da "başka bir dünya mümkün" tartışmalarının yapılabileceğini görmekte fayda vardır.

İşçi sınıfının, son kriz sürecinde saman alevi gibi parlayan birkaç eylemliliği dışında, ülkede genelde sendikaların tavsiyesi ile bekleme eğiliminin daha açık olduğu görülürken, sınıfın başka ülkelerdeki tepkisi ise zaman zaman etkili olsa da yeni bir dünya arayışlarının henüz güncelleşemediğini ancak arayışların devam ettiğini göstermektedir.

Yaşanan krizden dolayı şimdiye kadar sokak eylemlerinin sonucu olarak, Latin Amerika'yı saymazsak sadece Belçika, İzlanda ve Letonya'da hükümetler devrilmiştir. Yunanistan'da haftalarca süren sokak protestoları, hükümeti zorladı ama düşüremedi. Ancak yapılan genel seçimlerde sağ koalisyon yenildi, PASOK yeniden iktidara gelirken komünist parti ve diğer sol partilerin oy oranını artırdığını görmekteyiz.

Almanya ise krizden nispeten daha az etkilenmesine rağmen, iktidar ortağı sosyal demokratların liberal politikaları rededilirken oyların daha çok sol ve sağ arasında dağıldığını görmekte yarar var. Die Linke'nin oy oranını geçmişe oranla oldukça artırması sevindirici olmakla beraber Hristiyan demokratların da seçimde başarı kazanması diğer bir dikkate değer yandır.

Başka ülkelerde gelişmesi muhtemel olan mü-

cadelelerin nasıl sonuçlanacağı birçok faktöre bağlı bir sorun olarak görülmelidir.

Ama özellikle emperyalist ülkelerin, kalkışma gündeme geldiğinde sosyal olanakların yetersiz kalması durumunda iç savaş tarzında hazırlıklar yaptığı tahmin edilmelidir.

Bu sorunu ele alan **The Economist**, siyasi bir sistemi istikrarsızlaştıran faktörleri sıralıyor:

1) Sosyal eşitsizlik; 2) Uzun süren ekonomik durgunluk; 3) Yaygınlaşmış yolsuzluk; 4) Halktan kopmuş politikacılar; 5) Ülke içinde etnik çatışmalar; 6) Geçmişte kalkışmaların yaşanmış olması; 7) Kendiliğindenci grevler ve işçi sınıfının zoru içeren mücadelesi; 8) Yoksulların yeterli olmayan bakımı; 9) İstikrarlı olmayan hükümetler; sık sık hükümet değişimi.

Karl Marx'ın **Kapital**'de anlattığı kâr oranlarının düşme eğilimi yasa uyarınca oluşan krizlerde sınıf mücadelesinin gelgitlerinin unsurlarını ve temel altyapısını gözler önüne serdiğini düşünecek olursak, işçi sınıfının yaşam koşulları üzerindeki olumsuz etkisinden dolayı ekonomik krizler, siyasi altüst oluşun önemli bir argümanı haline gelirler.

İşçi sınıfını, kendinden önceki ezilen sınıflardan ayıran temel faktör ücrete dayalı yaşamının sürekli gelgitlere açık olmasıdır. Yani kapitalizmin genişleme döneminde kârların yükselişinden pay alma çabası birikim koşullarının uygun olduğu koşullarda "sermayeye bağımlılık ilişkileri daha tahammül edilebilir olur. İşçiler bu dönemde Engels'in dediği gibi "zevk alanlarını genişletebilmekteler; giysi, ev eşyası vb. gibi tüketim fonlarına bazı ekler yapabilmekteler ve küçük bir yedek-fonu parası ayırabilmekteler". Böylesi dönemlerde bu olanaklar, "ücretli işçinin kendisi için dövmüş olduğu altın zincirin uzunluğunda ve ağırlığındaki bir gevşemedir".

Şüphesiz ki çevrimin yükseliş dönemlerinde de işçi sınıfı ekonomik mücadele sürdürmektedir. Kapitalizmin kriz dönemlerinde yaşadığı daralmanın sonucu işçilerin elde ettiği hakları korumak için direnme çabaları, ya da geri çekilmelerine rağmen krizin yaşamlarını tehdit eder boyuta ulaşması kendisinden önceki toplum düzenlerinde yine olası olmayan durumlardır.

Yukarıda anlatılanlar ışığında, ekonomik mücadeleler, herhangi bir dış etki olmaksızın işçilerin fabrika sahipleri ile sürekli bir karşı karşıya gelişini sistemin kendi yapısı itibarıyla zorunlu kılmaktadır.

Bu mücadelelerin yarattığı sonuçlar, işçi sınıfını başka bir dünyanın mümkün olduğu fikrine yakınlaraştıran imkanları potansiyel olarak taşır. Yükseliş dönemleri, işçilerin ekonomik mücadele araçlarını kullanmasını sağlasa da bu mücadelenin devrimci bir dönüşüm tabanına oturmasını sağlama şansı daralma ve kriz dönemlerine göre daha azdır.

İşçi sınıfının yaşam koşullarını kötüleştiren ve ülkedeki genel ekonomik ve sosyal göstergeleri de-

Ekonomik krizin yükünü omuzlamayı reddeden bir işçi sınıfı kendiliğinden olmuyor. Krizin yükünü somut adımlarla reddeden bir sınıf, sınıf bilincine sahiptir. Sınıf bilincinin gelişkinliği, işçi sınıfı içindeki devrimci yöndeki çalışmaların sürekliliğine ve başka bir dünyanın mümkün olduğunun anlatılması ve işçi sınıfı içerisindeki şovenist, aşırı milliyetçi eğilimlerin kırılmasıyla ilişkilidir.

ğıştiren ekonomik krizler, işçiler ve kapitalistler arasındaki ilişkiyi de değiştirir.

Yaşanan ekonomik krizin boyutu ve süresi, sınıf tarafından telafi edilebilirliği imkanı azaldıkça gerilimleri artıracak adımların artmaya başlaması, sendikaların yapısını ve burjuva toplumun sorgulanmasını doğal olarak zorunlu hale getirmektedir.

Krizin boyutu ve süresi, işçilerin burjuvalarla yaptığı tüm uzlaşma ve anlaşma biçimlerini darmadağın eden bir sonuca doğru gitmeye başladığında işçi sınıfı daha fazla kafasını kaldırmaya başlar. Daha önce yaşamında yeterince yer tutmayan düşünce ve fikirlere işçilerin önceki süreçlere oranla açık hale gelmesi kadar doğal bir durum yoktur.

Ekonomik krizin yükünü omuzlamayı reddeden bir işçi sınıfı kendiliğinden olmuyor. Krizin yükünü somut adımlarla reddeden bir sınıf, sınıf bilincine sahiptir. Sınıf bilincinin gelişkinliği, işçi sınıfı içindeki devrimci yöndeki çalışmaların sürekliliğine ve başka bir dünyanın mümkün olduğunun anlatılması ve işçi sınıfı içerisindeki şovenist, aşırı milliyetçi eğilimlerin kırılmasıyla ilişkilidir.

Ekonomik kriz ne doğrudan devrime yol açar ne de işçi sınıfının devrimci mücadelesini kendiliğinden yükseltir.

Ekonomik krizin devrime yol açması için başka faktörlerin olgunlaşmış olması gerekir. Her halükarda kapitalizmin tarihinde yaşanmış ekonomik krizler, tek başına neden olarak, devrimleri beraberinde getirmedi. Ama ekonomik krizlerin devrimlere yol açtığı örnekler de az sayıda değildir. Burada tartışma götürmez gerçek, ekonomik kriz ile devrim ve işçi hareketinin gelişmesi arasında zorunlu bir bağın olduğudur.

Ekonomik gelişme, siyasi mücadelenin gelişmesinde çıkış noktasını oluşturur. Sınıf içerisindeki örgütlülük düzeyinin maximizasyonu ile burjuva düzenin sarsılmasının denk gelebileceği anlar gerçek ancak sık görülen durumlar değildir.

İşçi sınıfının daha duyarlı hale gelecek olması, bazı beklentileri de artıran bir durumdur. Kendiliğinden hareketlerin yükselme eğilimi taşıması, işçi sınıfına, sınıf bilinci aktarılmaksızın işçilerin kendiliğinden devrim yapacağı beklentisini de artırır. Bu beklenti ilk birkaç adımdan sonra sükutu hayale uğradığı ölçüde sınıftan kopuş teorileri artmaya başlar. Her büyük kriz sürecinde işçiler sistemi sorgulamaya başladıklarında kendilerini cesaretlendirecek korku duvarını aşmaya önayak olabilecek örgütlülükleri yanı başlarında görmedikleri ölçüde başka tür bireysel çözümlere yönelirler. Son bir ayda yirmiye yakın kadın ve çocuğun babaları, kocaları tarafından öldürülmesi işçi sınıfının bireysel, başka tür çözüm arayışlarına iyi bir örnektir.

Bir kısım sosyalistler pek bilmez ama, ister kü-

çük bir işyerinde isterse büyük bir kapitalist işletmede çalışıyor olsunlar işçiler sömürüldüklerini bilirler, bu nedenle işçilere yönelik salt ekonomik ajitasyon işçilere anlamsız gelecektir. Sorun işçilere bu durumdan nasıl çıkılabileceğini anlatabilmektedir.

Sosyalistler yaşadığımız coğrafyada bu güne değin işçi sınıfı ile olan ilişkilerini köylülükle bağları bir biçimde sürmekte olan işçilerle, çoğunlukla da sendikalar vasıtasıyla işçilerle ilişki kurma üzerine oturttukları ölçüde sınıf tarafından çok bilinen bu tümceyi tekrarlamaktan öte geçecek programlar üretme becerisini gösterememişlerdir.

Ekonomik mücadelelerin doğru tesbit edilmemesi, sınıfın devrimci mücadelesi ile karıştırılması tafisi zor oldukça sorunlu durumlara yol açabilir. Kendiliğinden mücadelenin, sınıf bilincini doğuracağı ve oradan devrime doğru yol alacağı düşüncesi oldukça anlamsızdır. Her başarısız sendikal adımın işçi sınıfı üyelerini mücadeleden soğuttuğunu, uzaklaştırdığını düşünmeden, bilmeden atılacak adımlar, sınıfın mücadelesinde geri dönülmeyecek zaafı oluşturacaktır.

İzmir'de uzun süredir direnişi devam eden, işlerinden edilmiş Kent AŞ işçileri eğer basında yer alan haberler doğruysa, sendikaları olan DİSK ile beraber davranmama kararı aldılar.

Bunun nedeni oldukça açıktır, ilkin, sendika, genelde sosyal demokrasinin sınıf uzlaşmacılığı perspektifinin etkisi alanındadır. Devamla direniş öncesinde işçilerin içerisinde sınıf bilinçli işçiler oldukça azdır, ya da sendikal örgütlenmeye gereğinden fazla rol yükledikleri ölçüde yanılmışlardır.

Solun genel halinin sonucu kitle destekleri de oldukça zayıftır. İşçilerin diğer ezilenlerle ilişkileri hemen hemen yoktur ve bu alanda bağ oluşturmayı düşünecek devrimci öznenin de yoksundur.

Bu durumu gören CHP'li belediye başkanı işçilere karşı saldırıya geçerek, kriz döneminin özel politikalarını sıralar. Sonra da "topu" sendikalara atar ve onlar da tabandan gelen baskıdan ve teşhir olmaktan çekindikleri için keskin mücadele naraları atarlar ve greve giderler. Belli bir zaman sonra grev ve işyeri işgali ve benzeri eylemlilikler etkisizleştirilir. Bir yandan kamuoyu yaratma üzerine yapılan çalışmalar hedef doğru seçilemediği için başarısızlıkla sonuçlanır. Diğer yandan, CHP'li belediyeye ait çalışan tüm işçileri harekete geçirmek varken, DİSK direnişi spesifik düzeyde sadece işyeri ile sınırlı tuttuğu ölçüde yenilginin gerçekleşmesinin mimarı olur. İşçiler, bundan sonra çözümü daha kişisel düzeyde arayacaklarını, büyükşehir belediye başkanı ile özel görüşmeler yapacaklarını ilan ederler.

Sınıf bilincinin, şovenizm ve reformizm tarafından köreltildiği günümüzde, sadece kriz ve iş yerini kaybetme korkusu değil, sendikaların tekeli burjuvazi ile birlikte çevirdiği dolaplar, gözler önünde oynanan oyunlar ve bunların sonuçları, işçi sınıfı ve emekçi kitleler üzerinde yıkıcı etkide bulunmaktadır. Bu etkileri giderecek örgütlü adımların atılması devrimci öncünün ana görevidir, bu görevin başarılması süreci, yığınlığı hızla atılıma dönüştürecek adımları sağlayabilir.

Sosyalistlerin misyonu ekonomik mücadeleyi işçiler adına yönetmek değildir, buldukları işyerlerinde sosyalistler, ekonomik mücadeleye katılırlar. İşçileri, kendilerini yönetme dinamiklerini oluşturma ve geliştirmeleri için eğitirler, verilen mücadelenin ön safında yer almakla beraber karar alma süreçlerini, işyeri komiteleri üzerinden oluştururlar, devamla siyasal mücadelenin yerine ekonomik mücadeleyi ikame etmezler. Sosyalistler olup-bitenleri eleştirip,

25 Kasım'da hayat duracak

STELA E. KESK dayatılan sermaye yanlısı politikalara ve uygulamalarının yol açtığı baskıya, sömürüye ve yoksulluğa karşı GREVE GİDİYOR.

KESK krizlerin bedelinin emekçilere ödetilmesine karşı GREVE GİDİYOR

KESK kamu personel kanunu taslağı ile performans dayalı, güvencesiz, sözleşmeli ve esnek çalışma koşullarına hayır demek için GREVE GİDİYOR.

KESK grev ve toplu sözleşme haklarının siyasi iktidar tarafından engellenmesine karşı GREVE GİDİYOR.

KESK toplumu etnik, dinsel ya da toplumsal cinsiyet temelinde ayrımcılığa tabi tutan milliyetçi, cinsiyetçi ve muhafazakâr politikalara, örgütlenme özgürlüğü önündeki engellere ve insan haklarının yok sayan tutuklama ve operasyonlara karşı GREVE GİDİYOR...

Sermayenin küreselleşmesinin bir gereği ve sonucu olarak kamu sektörünün yeniden yapılandırılmasını hedef alan yasa ve düzenlemeler getirilmektedir önümüze her gün. Dünya Ticaret Örgütü bünyesinde imzalanan Hizmet Ticareti Genel Anlaşması (GATS) çerçevesinde, hizmet sektörü olarak anılan tüm alanlarda ayrımcı, engelleyici, zorlaştırıcı uygulamaların kaldırılması ya da en aza indirilmesi yoluyla eğitim, sağlık gibi temel kamu hizmetlerinin piyasalaştırılmasının önü açılmıştır. Sağlık hizmetleri ticarileşirken, 1 Ekim 2008 tarihinde yürürlüğe giren Genel Sağlık Sigortası'nın sorunları çözmek bir yana, sağlık alanını giderek paralı hale getirdiği, sosyal güvenlik kurumlarını tasfiye ederek özel sağlık sigorta tekellerinin insafsızlığına terk etmektedir. Sağlık, eğitimde dönüşüm programları ile herkese paran kadar sağlık, paran kadar eğitim dayatılmaktadır. Bu uygulamaların sonucu ise toplumsal yıkım demektir. Sigortasız, sosyal güvenceden yoksun ve örgütsüz bir yaşam dayatılmaktadır emekçilere. İş sağlığı ve iş güvenliğinin sermayenin yükünü arttırdığı gerekçesiyle yok sayılması sonucu madenlerde, hastanelerde, tersanelerde, mevsimlik işlerde yaşanan kaza ve ölümler de kadermiş gibi sunulmaktadır. Kapitalizmin kâr hırsı insan yaşamının önünde konumlandırmakta ve sermaye yanlısı politikalarla desteklenmektedir. İşsizlik her geçen gün artmakta kapitalizmin yükü ise emekçilere ödetilmek istenmektedir.

Kamu Personel Kanunu Taslağı ile performans dayalı, güvencesiz, sözleşmeli ve esnek çalışma koşulları da kamudaki iş kollarında da uygulanmaya başlamıştır. Sanayi devrimi sonrası kitle üretiminde verimi arttırmaya yönelik "bilimsel" çalışmalarla ünlü Taylor nasıl ki işgücünün standardizasyonu, parça başı iş ve "bilimsel" yöntemlere dayanan işbölümü ve koordinasyon ile kapitalist sö-

mürünün ince yollarını örmeye başlamışsa, Kamu Personel Kanunu Taslağı ile adımları atılan personel performansını ölçmeye yönelik "objektif ve saydam" standartlar ile de kamu emekçileri arasında rekabet artırılarak dayanışma olanakları ve örgütlenme özgürlükleri yok edilmeye çalışılacak ve sosyal hakları budanacaktır. Devlet Planlama Teşkilatının 2008-2010 dönemini kapsayan Orta Vadeli Programına göre, kapsamlı bir personel reformu hayata geçirilerek, personel istihdamına ilişkin sınırlamalar sürdürülecek, performans dayalı ücret sistemine geçilip, mevcut kadrolu istihdamın azaltılmasına devam edilecektir.

Uygulanan bu sömürü politikalarına karşı KESK 25 Kasım'da genel greve gitmektedir. Emek ve demokrasi mücadelesinin bir parçası olarak, hak verilmez alınır şiarı ile 25 Kasım'da bir gün süre ile hayat duracak. Çünkü sermaye ezilen sınıfları her gün daha da fazla tutsaklaştırmaktadır. Sermayenin ezilenlerin ve emekçilerin boynuna doladığı sömürü zinciri ancak ve ancak örgütlü mücadele ile kırılabilir. Sistem ezilenlere bireyciliği dayatarak ezilenleri haklarından yoksun bırakmayı, suskunlaştırmayı amaçlamaktadır. Bizlere dayatılan cinsiyetçi, milliyetçi, faşist, vb. her türlü tahakküm biçimine ve şiddete karşı mücadele edilmelidir. İş sözleşmesini ve grevi tanımayan hükümet emekçilere sömürü politikaları karşısında örgütsüzlük dayatmaktadır. Dayatılan örgütsüz bir yaşama karşı işçilerin birliğini esas alan bir mücadele anlayışı temel ilke olmalıdır. 25 Kasım'da KESK'in grevine Türkiye'nin her yerinde destek verilmelidir.

netleştirip, bilince çıkararak, işçileri, ezilen-sömürülen sınıfları, yeryüzünün lanetlilerini cesaretlendirebilirler. Mevcut olanın alternatif bir sistemle ikame edilebilirliği bilincini güçlendirebilirler. Sınıfı bu bilinçle kavgaya sokmak sınıfın mücadelesinin engellenemez boyuta ulaşmasını sağlayacak yegane yoldur.

Geçtiğimiz yüzyılda başka bir dünyanın nasıl mümkün olacağını tartışmasını yapmak yerine kalkınma ve emperyalizmi yakalama çabaları ile malul sosyalizm anlayışı, içinden çıktığı burjuva top-

lumun çok da uzağına gidemeden birinci adımından sonra çakılmış ve geri dönüşlerin yaşanmasına neden olmuştur. Nasıl bir sosyalizm tartışması yapılmaksızın bir "dünya devrimi her şeyi çözer" ya da "dünya devrimi olmadan sosyalizm olmaz" gibi kolaylıkların ve beklentilerin sorunlardan kaçmak için uydurulmuş kolaycı bir yol olduğu herkesin malumu haline gelmişken yapılacak olan tartışmanın içeriği "başka bir dünya mümkündür ancak nasıl?" sorusunu sormayı da zorunlu kılar.